

**UCHWAŁA NR XLI/195/17
RADY GMINY RAKSZAWA**

z dnia 31 maja 2017 r.

w sprawie przyjęcia „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Rakszawa na lata 2017-2020”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 446 ze zm.) oraz art. 87 ust. 3 i ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz.1446 ze zm.) po uzyskaniu pozytywnej opinii Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Rada Gminy Rakszawa

uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program Opieki nad Zabytkami Gminy Rakszawa na lata 2017-2020” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Rakszawa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego.

Przewodniczący Rady Gminy
Rakszawa

Paweł Przybyło

Załącznik do Uchwały Nr XLI/195/17
Rady Gminy Rakszawa
z dnia 31 maja 2017r.

**GMINA RAKSZAWA
POWIAT ŁAŃCUCKI
WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE**

**PROGRAM
OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY RAKSZAWA
na lata 2017-2020**

kwiecień 2017r.

6. Instrumenty realizacji programu opieki nad zabytkami	54
7. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami	54
8. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami.....	54
Bibliografia.....	57
Załączniki:	59

Załącznik nr 1: Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Załącznik nr 2: Zabytki nieruchome z terenu gminy Rakszawa nie wpisane do rejestru zabytków.

Załącznik nr 3: Zabytki archeologiczne z terenu gminy Rakszawa nie wpisane do rejestru zabytków.

1. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Obowiązek sporządzania gminnego programu opieki nad zabytkami wynika z art. 87 *Ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz.U. z 2014 r. poz. 1446 z późn. zm.). Wójt sporządza gminny program opieki nad zabytkami, który:

- 1) winien być opracowywany na okres 4 lat;
- 2) służy celom określonym w ustawie;
- 3) przyjmuje Rada Gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- 4) ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Z realizacji *Programu* Wójt sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia Radzie Gminy.

Zgodnie z art. 87 ust. 2 *ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, celem opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami jest w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

2. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami

Niniejszy Program został opracowany w oparciu o wymienione poniżej ustawy:

- ⇒ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- ⇒ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym;
- ⇒ Ustawa z dnia 26 marca 2012 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej

Zabytki zostały objęte ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest *ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz.U. z 2014 r. poz. 1446 z późn. zm.), która określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finan-

kresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art.18).

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę (art.19):

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie zagospodarowania przestrzennego. W studium i planie, o których mowa powyżej ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków (art.19).

Zgodnie z *art.3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, **zabytkiem** jest nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z *art.6 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, **ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania**:

- 1) **zabytki nieruchome** będące w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte (art. 22 ust. 5):

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest także ustawowym zadaniem samorządów.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446 ze zm.) określa zadania własne gminy. Wymienione w ustawie zadania obejmują także zagadnienia odnoszące się wprost, bądź pośrednio do ochrony zabytków. Należą do nich w szczególności zadania, które obejmują kwestie:

- ⇒ ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej;
- ⇒ gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego;
- ⇒ kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- ⇒ kultury fizycznej i turystyki;
- ⇒ zieleni gminnej i zadrzewień;
- ⇒ cmentarzy gminnych;
- ⇒ utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;
- ⇒ promocji gminy.

W celu skutecznej opieki nad zabytkami istotne jest ponadto uwzględnienie innych uregulowań prawnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, które znajdują się w następujących aktach prawnych:

-ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2012 poz. 406 z późn. zm.) precyzuje, iż działalność kulturalna polega na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1, ust. 1); działalność kulturalna instytucji kultury nie stanowi przy tym działalności gospodarczej w rozumieniu odrębnych przepisów (art. 3, ust. 2). Mecenat nad nią sprawuje państwo oraz organy jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ich właściwości; polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opiece nad zabytkami (art. 1, ust. 2 i 4).

Ustawa precyzuje, iż formami organizacyjnymi działalności kulturalnej są w szczególności: teatry, opery, operetki, filharmonie, orkiestry, instytucje filmowe, kina, muzea, biblioteki, domy kultury, ogniska artystyczne, galerie sztuki oraz ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury (art. 2). Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym, przy czym prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9). Organizator (w tym np. jednostka samorządu terytorialnego) zapewnia instytucji kultury środki niezbędne do rozpoczęcia i prowadzenia działalności kulturalnej oraz do utrzymania obiektu, w którym ta działalność jest prowadzona (art. 12).

3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

3.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Konstytucyjnym obowiązkiem Państwa (art. 5 i 6 konstytucji RP) jest ochrona dziedzictwa kulturowego. *Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Rakszawa na lata 2017-2020* wpisuje się w cele strategiczne dotyczące ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego realizowane na szczeblu krajowym. Należą do nich: Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 i Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017.

3.1.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2020

Ogólne wytyczne do konstruowania gminnych programów opieki nad zabytkami zawiera przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r. *Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013* (w 2005 r. Ministerstwo Kultury przygotowało *Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020*), będąca rządowym dokumentem tworzącym ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowoczesnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, a także dla wspólnoty Polski z Unią Europejską.

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury obejmuje wszystkie sfery i zagadnienia jakie wiążą się z funkcjonowaniem kultury w Rzeczypospolitej Polskiej. Cechą charakterystyczną jest horyzontalne ujęcie wielu zagadnień, które znalazły swój odpowiednik w Narodowych Programach Kultury, będących podstawowymi dokumentami programowymi realizowania przyjętej strategii. Wśród działań określonych w Strategii znalazły się tylko takie, które w bezpośredni sposób przekładają się na rozwój kultury. Z punktu widzenia systemu wdrażania Strategii, a poprzez to kształtowania warunków opieki nad zabytkami, bardzo istotne znaczenie ma fakt, iż po raz pierwszy docelowym obszarem działania państwa w dziedzinie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego jest region. *Narodowa Strategia Rozwoju Kultury* wskazuje także bardzo ważną przemianę w kształtowaniu podejścia do sposobów ochrony dziedzictwa kulturowego. Współczesna ochrona zabytków powinna skupiać się bowiem na powiązaniu kultury z rozwojem gospodarczym i dochodami regionów ponieważ m.in. „Kultura wraz z przemysłami kultury staje się sektorem generującym dochody, nowe miejsca pracy, a także czynnikiem zwiększającym atrakcyjność lokalizacyjną regionów dla inwestorów i mieszkańców”.

Warto podkreślić, że autorzy *Uzupełnienia Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020* dostrzegli dużą dysproporcję w rozwoju kultury w różnych regionach kraju, zauważając przy tym dominację w tej dziedzinie Mazowsza oraz Małopolski. Z tego powodu w dokumencie wyznaczono jako cel strategiczny zrównoważenie rozwoju kultury w regionach, któremu towarzyszy 12 celów cząstkowych/uzupełniających:

- 1) Wzrost efektywności zarządzania sferą kultury,
- 2) Zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju i dostępie do kultury,
- 3) Wzrost udziału kultury w PKB,
- 4) Zachowanie dziedzictwa kulturowego zabytków,
- 5) Modernizacja i rozbudowa infrastruktury kultury,

Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.

Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.

Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.

Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

3.1.3. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Głównym celem Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 26.03.2013r.) jest wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju. Głównemu celowi przyporządkowano cztery cele szczegółowe, wśród których czwarty, „Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego”, priorytet 4.1. „Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej” odnieść można do ochrony dziedzictwa kulturowego. Wśród kierunków działań wymienia się:

- tworzenie warunków wzmocniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na 15 poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym,
- ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu,
- digitalizację, cyfrową rekonstrukcję i udostępnianie dóbr kultury.

W Strategii podnosi się również kwestię aktywnego udziału społeczeństwa w ochronie zabytków i opiece nad nimi.

3.1.4. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami uchwalony przez Radę Ministrów Uchwałą nr 125/2014 z dn. 24.06.2014 na lata 2014-2017 jest pierwszym tego typu opracowaniem w historii Rzeczypospolitej. W Krajowym programie, w ramach trzech obszarów, zdiagnozowano sposób funkcjonowania administracji związanej z ochroną zabytków, stan zabytków oraz obszar omawiający współpracę na rzecz ochrony zabytków. Następnie przeprowadzono analizę SWOT oraz skonfrontowano z dokumentami strategicznymi dla kraju. Jednym z istotniejszych rozdziałów, jest ten poświęcony kierunkowi rozwoju. Zawarto w nim trzy cele szczegółowe:

Cel szczegółowy 1: Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce

Cel szczegółowy 2: Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków

Cel szczegółowy 3: Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

W kontekście ochrony zabytków na poziomie samorządowym ważne są zagadnienia horyzontalne zdefiniowane w Krajowym Programie:

- a) dostosowanie prawa i praktyki ochrony zabytków w Polsce do standardów międzynarodowych – m.in. wdrożenie podejścia krajobrazowego, w tym podkreślenie roli parków kulturowych – jako jednej z kluczowych form ochrony zabytków,

Zakładane efekty realizowanych działań:

- kształtowanie krajobrazu kulturowego rozumiane jako zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego, szczególnie w zakresie poprawy ładu przestrzennego i estetyki otoczenia; ochrona i kształtowanie zabudowy historycznych miast i miasteczek oraz układów ruralistycznych; zapobieganie degradacji i ochrona zasobów dziedzictwa przyrodniczego regionu,
- poprawa stanu zachowania i ochrona obiektów oraz miejsc cennych kulturowo, m.in. poprzez wykorzystanie narzędzi prawa miejscowego a także przeciwdziałanie procesowi ich dewastacji i degradacji,
- utrzymanie wielokulturowego bogactwa, tożsamości lokalnej i regionalnej m.in. poprzez działania o charakterze edukacyjnym i popularyzatorskim, w tym wspieranie folkloru i sztuki ludowej oraz ochronę wartości niematerialnych,
- stworzenie systemu i procedur w celu funkcjonalnego zarządzania kulturą, dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym, z uwzględnieniem rozwoju partnerstwa sektora publicznego, pozarządowego i prywatnego, poprawy funkcjonowania instytucji kultury i ochrony zabytków,
- badanie i dokumentowanie regionalnego dziedzictwa kulturowego oraz jego upowszechnianie i promocja dla zastosowań utylitarnych,
- utworzenie w woj. podkarpackim wyspecjalizowanej instytucji kultury, zajmującej się historią i dziedzictwem Kresów,
- wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzynarodowej w zakresie ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego,
- promocja najcenniejszych elementów dziedzictwa kulturowego z wykorzystaniem dostępnych w tym zakresie instrumentów typu kampanie informacyjne regionalne i ogólnopolskie, akcje promocyjne, konferencje, debaty, sympozja, eksperymenty, badania, publikacje.”

Działanie strategiczne 3. Sień osadnicza

Działanie: 3.4 Funkcje obszarów wiejskich

Kierunki działania:

3.4.3. Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej służące zaspokajaniu potrzeb społecznych i kulturalnych w kontekście procesu odnowy wsi

Zakładane efekty realizowanych działań:

- zachowanie, odtworzenie, zabezpieczenie lub oznakowanie cennego lokalnego dziedzictwa krajobrazowego, przyrodniczego i historycznego

Strategia Rozwoju Województwa jest dokumentem programowym, odnoszącym się do zrównoważonego rozwoju województwa, ujętego w sposób możliwie całościowy. Istotną rolę w grupie podmiotów sektora publicznego, m.in. od których w różnym stopniu zależy realizacja *Strategii*, „odgrywają samorządy lokalne oraz ich porozumienia i związki, bowiem procesy rozwoju regionalnego są silnie uwarunkowane rozwojem jednostek lokalnych. Sprzężenie tych procesów jest niezbędne do wdrażania zmian na poziomie regionu. Ponadto, efektywna współpraca samorządów powoduje z jednej strony obniżenie kosztów ponoszonych nakładów zaś z drugiej efekt synergii i osiągnięcie zwiększonych efektów końcowych”.

wój działalności kulturowej jako podstawy tworzenia produktu turystycznego. Ważne dla ochrony dziedzictwa kulturowego są przyjęte w Planie zasady, wśród których istotne znaczenie dla ochrony i opieki nad zabytkami mają przede wszystkim:

- ochrona zasobów kultury materialnej i niematerialnej oraz utrzymanie ładu przestrzennego w obrębie dawnych układów urbanistycznych i obszarów proponowanych do ochrony krajobrazu kulturowego,
- przeznaczanie obszarów predysponowanych do ochrony przyrodniczej i krajobrazowej oraz obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe o różnym reżimie ochronnym, oparte o dokładne rozpoznanie zasobów, waloryzację terenu i określenie odporności środowiska na antropopresję,
- tworzenie spójnego systemu ekologicznego poprzez rozwój wielko przestrzennych obszarów ochrony środowiska naturalnego i kulturowego,
- promocja obszarów koncentracji walorów turystycznych, zespołów i obiektów zabytkowych w celu ich gospodarczego wykorzystania,
- zasada maksymalnej integracji działań na rzecz ochrony środowiska, w szczególności walorów krajobrazowych, przyrody, ochrony bioróżnorodności przyrody i krajobrazu kulturowego w sferze badawczej, społeczno-gospodarczej i ekonomicznej oraz w wojewódzkich programach sektorowych, na obszarach transgranicznych i na obszarach stykowych z sąsiednimi województwami,
- ograniczanie negatywnych skutków działalności urządzeń infrastruktury technicznej, społecznej i gospodarczej oraz różnych form aktywności społecznej i gospodarczej na środowisko naturalne i kulturowe.

W Planie zawarto również ustalenia w zakresie ochrony, kształtowania i racjonalnego wykorzystania krajobrazu kulturowego, w których określono i wymieniono m.in.: obszary szczególnej ochrony krajobrazu kulturowego, obszary rezerwatów kulturowych, obiekty zabytkowe i zespoły obiektów zabytkowych przewidziane do szczególnej ochrony i wykorzystania turystycznego (m.in. jako Pomniki Historii). Wskazano także na historyczne układy urbanistyczne przewidziane do szczególnej ochrony, obiekty i zespoły obiektów wymagające stałej ochrony konserwatorskiej, istniejące i projektowane Szlaki kulturowe oraz określono zasady ochrony i zagospodarowania przestrzennego na obszarach szczególnej ochrony krajobrazu kulturowego, jak również zasady ochrony układów urbanistycznych objętych szczególną ochroną.

W trakcie opracowywania jest Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego -Perspektywa 2030.

3.2.4. Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2014-2017

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2014-2017 został przyjęty Uchwałą nr uchwały NR XLII/846/14 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 stycznia 2014 r. W Programie wyznaczono priorytety i kierunki działania dla obszaru całego województwa w oparciu o analizę stanu zachowania obiektów, ich ochrony, tendencji dotyczących ochrony dziedzictwa oraz polityki regionalnej. Wybrane założenia i kierunki działania w oparciu o analizę stanu dziedzictwa kulturowego zostały zawarte w 3 priorytetach w których określono kierunki działania:

Są to:

1. Cel strategiczny I. Ochrona dziedzictwa kulturowego
2. Cel strategiczny II. Edukacja kulturalna
3. Cel strategiczny III. Wsparcie dla społecznego ruchu kulturalnego
4. Cel strategiczny IV. Nowoczesne technologie w kulturze
5. Cel strategiczny V. Dostosowanie infrastruktury kulturalnej do obowiązujących standardów i trendów światowych
6. Cel strategiczny VI. Promocja województwa poprzez kulturę w kraju i poza jego granicami
7. Cel strategiczny VII. Zwiększenie uczestnictwa w kulturze poprzez zinstytucjonalizowane formy aktywizacji różnych środowisk

Wyznaczone niniejszym programem cele strategiczne podejmują swoją zawartością merytoryczną problematykę koniecznych przemian w dziedzinie kultury, umiejscawiając je jednocześnie w charakterystycznych dla województwa podkarpackiego uwarunkowaniach. Wychodząc naprzeciw projektowanej reformie prawa kultury i zasad jej finansowania, odnoszą się do najbardziej pożądanых przemian w skali mikro i jako takie mogą stanowić drogowskaz dla wszystkich podmiotów zajmujących się dziedziną kulturalnej aktywności. Mając na uwadze fakt, że przewidywane przeobrażenia sfery kultury będą procesem długotrwałym, przyjęto, że okres dziesięciu lat obowiązywania niniejszego dokumentu programowego jest wystarczający do realizacji założonych w nim celów, które przeprowadzą podkarpacką kulturę przez okres przejściowy i umożliwią jej dostosowanie do obowiązujących trendów po wprowadzonych zmianach, a tym samym osiągnięcie poziomu oczekiwanego i wymaganego w realiach XXI w.

3.2.7. Program Rozwoju Powiatu Łańcuckiego do 2020 roku

Program Rozwoju Powiatu Łańcuckiego do 2020 roku został opracowany przez Powiat Łańcuckim i przyjęty przez Radę Powiatu Łańcuckiego Uchwałą Nr XI / 73 / 2015 z dnia 8 grudnia 2015 r.

Kwestie związane z opieką nad zabytkami w skazano w Priorytecie strategicznym nr 1. Tworzenie warunków do pełniejszego wykorzystania potencjału turystycznego powiatu opartego na zasobach kulturowych i przyrodniczych, Cel strategiczny 1.1 Zwiększenie ruchu turystycznego na terenie powiatu, opartego na turystach o dłuższym okresie pobytu.

Kierunki działań:

- Ochrona i rewitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego ze szczególnym uwzględnieniem zabytków z obszaru Miasta Łańcuta;
- Propagowanie projektów edukacyjnych wykorzystujących zasoby kulturowe i przyrodnicze powiatu;

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Analiza dokumentów programowych Gminy Rakszawa

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Rakszawa na lata 2017-2020 jest spójny z następującymi dokumentami programowymi Gminy Rakszawa:

Tabela: Strefy ochrony konserwatorskiej na terenie gminy Rakszawa

Miejscowość	Strefy ochrony	Charakterystyka
Rakszawa	A3	Zespół Kościoła Parafialnego –obejmuje murowane budynki kościoła, dzwonnicy, zabudowania gospodarcze, cmentarz parafialny z murowaną kaplicą, starodrzewie, figurę Niepokalanej przy drodze głównej oraz teren ekspozycji widokowej na zespół kościelny
	B1	Obejmuje pozostałości dawnego zespołu dworu myśliwskiego w przysiółku Potok. W skład zespołu wchodzi murowany budynek leśniczówki, drewniane domy pracowników lasów Ordynacji Potockich, pozostałości bramy wjazdowej, aleja modrzewiowa, oraz starodrzewie (lipy, modrzewie, jesiony, klony, osiki, dęby)
	B2	Obejmuje fragment lasu Brzeźnik z ciągiem pięciu stawów połączonych groblami.
	B3	Obejmuje teren zabudowany w centralnej części wsi, w sąsiedztwie browaru.
	K2	Obejmuje teren wsi Rakszawa wraz z przysiółkami: Rakszawa Kąty, Dymarka, Kościelne, Basakówka, Bielecówka. W obrębie strefy znajdują się tereny zabudowane wsi wraz z układem łąkowym pól i układem komunikacyjnym
Wydrze	A1	Obejmuje zespół pałacyku myśliwskiego w Julinie wraz z parkiem leśnym i aleją modrzewiową (wpisany do rejestru zabytków nieruchomych pod numerem A – 1022 z dnia 26.06.1979 r. i 16.12.1996 r.) i Zespół Folwarczny „Brzóza” w Julinie (wpisany do rejestru zabytków nieruchomych pod numerem A – 1206 z dnia 4.09.1989 r. oraz A – 1218 z dnia 8.06.1990r.)
	A2	Obejmuje zespół leśniczówki, w skład której wchodzi: murowany budynek leśniczówki dawnej Ordynacji Potockich, drewniane zabudowania gospodarcze (stajnie stodoły), drewniany budynek gajówki, starodrzewie oraz teren ekspozycji widokowej na budynek leśniczówki.
	K1	Obejmuje tereny zabudowane wsi wraz z układem łąkowym pól oraz układem komunikacyjnym oraz zespołem pałacowym w Julinie i zespołem leśniczówki w Wydrzu.
	K4	Obejmuje teren dawnego folwarku w Julinie (wpisany do rejestru zabytków nieruchomych pod numerem A – 1206 z dnia 4.09.1989r. oraz A-1218 z dnia 8.06.1990r.)
	E1	Obejmuje obszar ekspozycji widokowej na leśniczówkę we wsi Wydrze.
Węgliska	K3	W obrębie strefy znajdują się tereny zabudowane wsi wraz z układem łąkowym pól i układem komunikacyjnym.

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Rakszawa, 2001 r.

Za główne kierunki ochrony środowiska kulturowego w zagospodarowaniu przestrzennym przyjęto m.in.:

1. Ochronę krajobrazu kulturowego gminy; ogólnego charakteru zabudowy, sposobu zagospodarowania i użytkowania terenu;
2. Ochronę zabytkowych zespołów: pałacowego, folwarcznych, kościelnego i centrum wsi Rakszawa, oraz leśniczówek, cmentarzy, krzyży przydrożnych i kapliczek;
3. Zachowanie elementów krajobrazu naturalnego; ukształtowania terenu, zieleni, cieków, oczek i zbiorników wodnych;

Za główne kierunki ochrony środowiska w zagospodarowaniu przestrzennym przyjęto m.in.:

1. czynną ochronę obszaru węzłowego, ciągów i korytarzy ekologicznych przed zainwestowaniem mogącym pogorszyć stan środowiska naturalnego;
2. nie dopuszczanie do zabudowywania terenów zalewowych.

2. Zasady zabudowy i zagospodarowania terenu:

- 1) nakazuje się ochronę zabytkowej zabudowy;
- 2) nieprzekraczalna linia zabudowy jak na załączniku graficznym nr 1 od uchwały;
- 3) wskaźnik intensywności zabudowy 0,1-0,6;
- 4) wskaźnik powierzchni biologicznie czynnej nie mniejszy niż 30% powierzchni działki budowlanej;
- 5) powierzchnia zabudowy budynkami nie większa niż 40% powierzchni działki budowlanej;
- 6) zakazuje się lokalizacji: stosowania ogrodzeń z murów pełnych, o ilości prześwitów poniżej 30% całkowitej powierzchni ogrodzenia i wysokości powyżej 1,7 m;
- 7) dopuszcza się:
 - a) lokalizację znaków handlowych, logo i szyldów jedynie na elewacji frontowej, których sumaryczna powierzchnia nie może przekraczać 10% powierzchni elewacji,
 - b) lokalizację przystanków i zatok autobusowych.

3. Zasady kształtowania zabudowy i architektury budynków:

- 1) wysokość zabudowy usługowej nie wyższa niż 15 m;
- 2) wysokość budynków gospodarczych oraz budynków garażowych nie wyższa niż 9 m;
- 3) dopuszcza się podpiwniczenie budynków;
- 4) przykrycie budynków dachami o nachyleniu połąci od 30° do 45°;
- 5) przykrycie dachów spadzistych dachówką ceramiczną, blachodachówką lub dachówką bitumiczną w kolorze naturalnej ceramiki (tj. wszystkie odcienie czerwieni);
- 6) powierzchnia przeszkleń elewacji frontowych budynków usługowych i mieszkaniowo-usługowych usytuowanych w pierwszej linii zabudowy od strony dróg publicznych nie mniejsza niż 30% powierzchni elewacji;
- 7) dopuszcza się naświetla dachowe, maszty, anteny, elementy infrastruktury technicznej, komunikacji pionowej oraz inne związane z zabudową, przy czym należy je lokalizować nie mniej niż 2 m od krawędzi dachu.

4.1.3. Program Ochrony Środowiska dla Gminy Rakszawa na lata 2013-2016 z uwzględnieniem lat 2017-2020

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Rakszawa na lata 2013-2016 z uwzględnieniem lat 2017-2020 został przyjęty Uchwałą Nr XLV/220/14 Rady Gminy Rakszawa z dnia 19 marca 2014 r. *Program* wytycza cele polityki ekologicznej, m.in: ochronę zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem bioróżnorodności. W działaniach proekologicznych wymienia się:

- 1) Bieżąca ochrona walorów przyrodniczych gminy
- 2) Tworzenie nowych form ochrony przyrody obejmujących ochroną prawną tereny i obiekty o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych

Na obszarze gminy Rakszawa występują obiekty i obszary prawnie chronione, do nich należą:

- Brzózniński Obszar Chronionego Krajobrazu,
- pomniki przyrody,
- rezerwat florystyczny,
- użytek ekologiczny.

W *Planie* w obszarze „Społeczność” określono działania w kierunku rozwoju zaplecza rekreacyjno- wypoczynkowego zakładając: remonty kapliczek i krzyży przydrożnych, uregulowanie biegu rzeki Młynówka na całej długości, renowacja „Szlaku Żelaznego”, uregulowanie biegu rzeki Olechowiec od Trzebosi w kierunku Rakszawy.

W planach rewitalizacji budynków wpisanych do rejestru zabytków wskazano na remont Karczmy na tzw. „Rąbanym Gościńcu”.

Plan Odnowy Miejscowości Węgliska na lata 2013-2020 został przyjęty Uchwałą nr XXXVIII/182/13 Rady Gminy w Rakszawa z dnia 27 września 2013 roku.

W rozdziale *Dziedzictwo kulturowe i zabytki* wymieniono obiekty nie znajdujące się w rejestrze zabytków:

1. dawna szkoła podstawowa – murowany budynek postawiony około 1910 roku;
2. figura Chrystusa Frasobliwego- wykonana z drewna na początku XX wieku. Ma formę metalowego krzyża, na którym zamieszczona jest szafka z figurą. Kapliczka postawiona obok kościoła;
3. krzyż postawiony ok 1900 roku.

Na obszarze miejscowości Węgliska do roku 2001 zewidencjonowano 7 stanowisk archeologicznych na obszarze AZP/101/78. Spis stanowisk został opracowany w oparciu o dokumentację z badań powierzchniowych realizowanych w ramach ogólnopolskiego programu AZP (Archeologiczne Zdjęcie Polski).

W *Planie* w obszarze „Społeczność” w zakresie społeczno-kulturowym określono działania wskazujące na: remonty przydrożnych kapliczek i krzyży, remont budynku dawnej szkoły.

Plan Odnowy Miejscowości Wydrze na lata 2008-2015 został przyjęty Uchwałą Nr XVIII/125/08 Rady Gminy Rakszawa z dnia 12 września 2008 r. W rozdziale *Tradycje i zabytki kultury* wskazano na:

1. Pałacyk myśliwski;
2. Zespół folwarczny;
3. Zespół leśniczówki;
4. Gajówka „Marysin”;
5. Głaz narzutowy;
6. Krzyż murowany datowany na 1932 rok, postawiony przy drodze do Julina;
7. Kaplica z 1950 roku, murowana, wyremontowana w 1998 roku;
8. Kapliczka szafkowa z początku XX wieku, drewniana, znajduje się w rezerwacie modrzewia polskiego.

W *Planie* w obszarze „Społeczność” określono działania nakierowane na propagowanie kultury i tradycji lokalnych zakładając: budowę ośrodka kultury, remonty kapliczek przydrożnych.

było wytyczenie drogi. „Droga sokołowska”, ciągnąca się wzdłuż zabudowań chłopskich przez całą wieś, która jest prawdopodobnie najstarszą drogą w Rakszawie. W Rakszawie najczęściej spotykanym typem zabudowy jest zagroda dwubudynkowa składająca się z położonego prostopadłe do drogi domu i równoległe do niej ustawionej stodoły.

W 1713 roku w Rakszawie znajdowało się 120 chałup, a w 60 z nich żyli tkacze. Właściwie w każdym rakszawskim gospodarstwie uprawiano len, a nieliczni gospodarze uprawiali też konopie. Z tych roślin wytwarzano płótno. Tkactwo rozwijało się tu całkiem dobrze, podobnie sukienictwo, związane z tradycjami wołoskimi. Jeden z przysiółków Rakszawy nazywa się Dymarka. Wskazuje to na kuźnicze tradycje wsi, bowiem dymarki były to piece służące do wytopu żelaza z rudy darniowej. Z owym wytopem z kolei wiązało się kowalstwo. Kuźnie budowano wtedy z drewna nad stawami bądź strumykami. Wewnątrz znajdowały się murowane lub lepienne paleniska, obok których ustawiano miechy.

Zabudowania pańskie

W Rakszawie istniały cztery folwarki. Jednakże na obecnym etapie stanu badań można jedynie odtworzyć i zrekonstruować dwa założenia: Gwozdowiczów w Potoku oraz Darowskich w centrum wsi. Jak wynika z analizy mapy katastralnej Rakszawy z 1849 roku folwark Gwozdowiczów został rozplanowany przy lokalnej drodze wychodzącej prostopadłe na północ od traktu leżajskiego. Pałacyk (murowany) wzniesiono po zachodniej stronie drogi. Przed elewacją frontową założono niewielki gazon, za którym znajdowało się sześć drewnianych budynków gospodarczych (zabudowanych w nieregularny czworobok). Na zachód od dworu znajdował się ogród oraz staw z wyspą pośrodku. Za stawem wybudowano murowane stajnie w formie podkowy otwartej w kierunku dworu².

Pałacyk został wybudowany na pocz. XIX wieku w stylu romantyczno-gotyckim. Posiadał sześć pokoi i kuchnię, od frontu znajdował się ganek, a przy elewacji południowej-oranżeria. W 1896 roku posiadłość odkupił ordynat na Łańcucie Roman Potocki. Nowy właściciel zmodernizował zabudowania i przekształcił je w ośrodek myśliwski. Na zachód od pałacyku wybudowano okazałą psiarnię służącą hodowli angielskich psów gończych, służących do polowań „par force”. Po obu stronach drogi zasadzono modrzewie. Przy szosie znajdowała się drewniana brama, natomiast po stronie przeciwległej, za pałacykiem wybudowano drugą bramę-murowaną (przy alei prowadzącej do lasu). Psiarnię zlikwidowano podczas II wojny światowej, natomiast pałacyk rozebrano w okresie powojennym³.

Drugi z folwarków-rodziny Darowskich znajdował się w centrum wsi i był rozplanowany po zachodniej stronie głównej wiejskiej drogi. W centrum założenia wzniesiono dwór, oddzielony od drogi owalnym gazonem. Po stronie południowej gazonu był usytuowany niewielki, murowany domek, na zachód od dworu widniało duże założenie ogrodowe, poprzecinane nieregularnymi alejkami. Po środku założenia wybudowano altankę. Na północny-zachód od dworu znajdowały się drewniano-murowane zabudowania gospodarcze. Rozplanowano je po obu stronach Młynówki⁴. Ponadto w Rakszawie wzniesiono kilka gajówek: po dwie w przysiółku Wołochy i lesie Brzeźnik (należały do Ordynacji) oraz jedną na Kątach obok dzisiejszej cegielni⁵.

² WAP w Rzeszowie, Mapa katastralna Rakszawy 1855, sygn. 538

³ K.J. z Modelskich Galińska, Nasze wspomnienia z Potoku, Rakszawskie Aktualności 53 (1998)

⁴ I. Rychlikowa, Szkice o gospodarce panów na Łańcucie, Łańcut 1972-Mapa przeglądowa dóbr Ordynacji Potockich

⁵ I. Rychlikowa, op.cit., Mapa przeglądowa dóbr Ordynacji Potockich

Zabudowania pańskie

Wydrze było zawsze silnie związane z gospodarką leśną Ordynacji. Ulokowano tutaj siedzibę leśniczego oraz wzniesiono kilka gajówek. Jak wynika z danych archiwalnych już w latach 1833-1834 wybudowano siedzibę leśnictwa tj. leśniczówkę oraz budynek gospodarczy¹⁴.

Obecna leśniczówka wraz z budynkami gospodarczymi została wybudowana 1907 roku. Ponadto wybudowano tutaj trzy leśniczówki. W latach 1844-1849 założono folwark filialny (Brzózy Stadnickiej) i na cześć Julii (córki pierwszego ordynata Alfreda) żony Franciszka Lichtensteina generała jazdy austriackiej, nazwano Julinem. Z analizy mapy katastralnej z 1853r. wynika, że zabudowania folwarczne były drewniane, rozplanowane po obu stronach drogi z Brzózy Stadnickiej do Wólki Niedźwieckiej. Na zabudowania Julina składały się następujące obiekty: owczarnia- wzniesiona w latach 1846-1848, stajnia, stodoła oraz trzy wozownie wybudowane w latach 1844-1849. Gospodarstwo julińskie funkcjonowało do lat 70-tych XIX wieku i nastawione było na hodowlę owiec i produkcję wełny. Około 1875 roku na folwarku wybuchł pożar, który doszczętnie strawił zabudowania. W tym samym czasie nastąpił regres w popycie na wełnę, co niewątpliwie zadecydowało, że Ordynacja nie zdecydowała się na odbudowę gospodarstwa (grunty folwarczne rozparcelowano). Dopiero po 1900 roku wzniesiono nowe zabudowania, z tym, że nie były to już obiekty przeznaczone do celów hodowlanych czy produkcyjnych, a budynki służące jako zaplecze pobliskiego pałacu myśliwskiego. W 1908 roku została wybudowana stróżówka, cztery lata później powstały obszerne stajnie z wozowniami i mieszkaniami dla służby¹⁵.

Ostatnią „grupą” zabudowań pańskich jest zespół pałacu myśliwskiego w Julinie. Jest on usytuowany 300 m na północ od dawnego folwarku. Zespół powstał w kilku etapach i był kilkakrotnie rozbudowywany i modernizowany. W latach 1872-1880 z inicjatywy Romana Potockiego został wzniesiony pałac, w 1890 roku wybudowano pawilon kuchenny, pawilon przy bramie- tzw. „dyrektorówkę” oraz lodownię. W latach 20-tych XX wieku powstała elektrownia i ujęcie wodociągowe. Zespół był kilkakrotnie rozbudowywany i modernizowany. W 1923 roku przeprowadzono pierwszy remont-po zniszczeniach wojennych, w roku następnym doprowadzono wodociąg i urządzono łazienki, w 1925 roku (po wybudowaniu elektrowni) założono oświetlenie elektryczne, a dwa lata później nastąpiła ostateczna rozbudowa pałacu. Również po 1945 roku budynki zespołu pałacowego były kilkakrotnie remontowane. Warto nadmienić, że przed wojną w pałacowej bibliotece znajdował się unikalny zbiór starodruków, książek, czasopism. Wokół zespołu założono rozległy park krajobrazowy, w którym znajdowała się strzelnica oraz ustawiono posąg lwa, upamiętniający polowanie Alfreda Potockiego w Sudanie (obecnie w Muzeum Zamek w Łańcucie). Drogę między folwarkiem a zespołem pałacowym obsadzono modrzewiami¹⁶.

Najważniejszymi inwestycjami w Wydrzu po II wojnie światowej była budowa szkoły podstawowej oraz kościoła parafialnego. Ponadto w obrębie zespołu pałacowego powstały pawilony hotelowe, kotłownia, basen i boiska sportowe¹⁷.

¹⁴ M. Kozaczka, *Gospodarka leśna w posiadłościach Ordynata Łańcuckiego (1918-1939)-Kwartalnik Historyczny 3(1994), s. 41-54; AGAD, Kartografia, t. 463/2;*

¹⁵ AGAD Kartografia, t.463/2: *Mapa katastralna Brzózy Królewskiej 1854, sygn. 134; Muzeum Zamek w Łańcucie, V. Błotko, Zespół folwarczny w Julinie. Rys historyczny, Rzeszów 1997;*

¹⁶ *Muzeum Zamek w Łańcucie, V. Błotko Skrócone Studium historyczno-architektoniczne Zespołu Pałacu Myśliwskiego w Julinie, Rzeszów 1997;*

¹⁷ *Violetta i Adam Błotko, Studium Uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rakszawa. Uwarunkowania kulturowe, Rakszawa 2001, str. 20;*

4.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 7 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami **formami ochrony zabytków** są:

1. wpis do rejestru zabytków;
2. wpis na listę Skarbów Dziedzictwa,
3. uznanie za pomnik historii,
4. utworzenie parku kulturowego,
5. ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza.

4.3.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami **zabytki nieruchome** stanowią w szczególności:

1. krajobrazy kulturowe;
2. układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane;
3. dzieła architektury i budownictwa;
4. dzieła budownictwa obronnego;
5. obiekty techniki, w szczególności kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe;
6. cmentarze;
7. parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni;
8. miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.

Rejestr zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa podkarpackiego prowadzony jest przez Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu. Dla Gminy Rakszawa właściwym terenowo oddziałem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Przemyślu jest Delegatura w Rzeszowie.

Sposób prowadzenia rejestru oraz ewidencji zabytków określono w *rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 roku, w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem* (Dz. U. z 2011 r., nr 113, poz. 661). W rejestrze zabytków województwa podkarpackiego znajdują się następujące obiekty z terenu Gminy Rakszawa (*stan na dzień 31.03.2017 r.*)

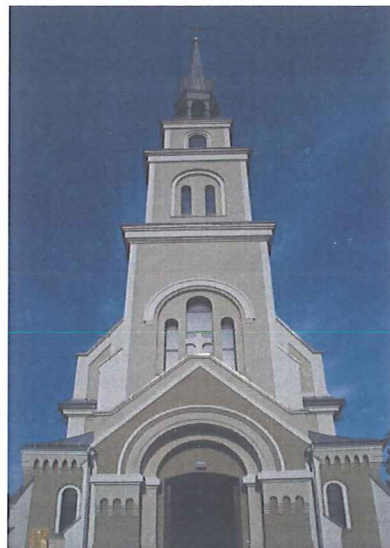

Kościół ten ze względu na posiadane wartości został wymieniony przez historyków sztuki w „Katalogu Zabytków Sztuki-woj. rzeszowskie” wydanym 1989r. przez Polską Akademię Nauk-Institut Sztuki. Zespół kościelny w Rakszawie jest reprezentantem architektury doby historyzmu pełniąc funkcję dominanty przestrzennej w krajobrazie kulturowym wsi²¹.

Kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Rakszawie usytuowany pośrodku wsi na niewielkim wzniesieniu. Orientowany murowany z cegły, otynkowany na cokole, jednonawowy z prezbiterium zamkniętym trójbocznie, zakrystią i kaplicą Matki Boskiej od pn. i zakrystią oraz kruchtą od pd. (ob. Kaplica św. Maksymiliana). W elewacji zach. węższa, kwadratowa trzykondygnacyjna wieża mieszcząca kruchtę w przyziemiu.

Narożniki wieży opięte trójskokowymi przyporami, po jej obu stronach umieszczone symetrycznie przedsionki. Otwór wejściowy z dużym arkadowym portalem zamkniętym w rodzaj obudowy wychodzącej przed lico elewacji wieży, której górna część jest nadwieszona na wspornikach ozdobionych arkadami i zamknięta szczytem ze ściętym wierzchołkiem, zwieńczonym równoramiennym krzyżem. Powyżej trzy arkadowe okna (środkowe wyższe) zamknięte wspólnym łukiem. W II kondygnacji wieży po dwa okna z trzech stron zamknięte w arkadzie, w III-jedno arkadowe. Ściany elewacji pd. i pn. podzielone lizenami, gzyms wieńczący profilowany, okna zamknięte arkadami. W narożu pn.-zach. (pomiędzy nawą a wieżą) trójboczna wieżyczka z klatką schodową. Przedsionki zwieńczone nadwieszonym gzymsem złożonym z ostrokątnych arkadek powstałych ze schodkowo-ustawionych cegieł zamkniętych profilowaniem. Dachy: nad prezbiterium trójspadowym, nad nawą główną dwuspadowy z wysmukłą wieżyczką na sygnaturkę z arkadowymi przeźrocami w środkowej części, ozdobionymi dwuspadowymi daszkami, zwieńczoną sześciopółciami hełmem ostrosłupowym. Wieża przykryta czteropółciami dachem ostrosłupowym z kulą i krzyżem; w jej dolnej części przeźrocza ponad którymi dwuspadowe daszki.

²¹ Decyzja w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu z dnia 14.10.2010r.

Budynek gospodarczy- wzniesiony zapewne w I ćw. XX wieku, usytuowany na wschód od karczmy, założone na planie podkowy, tworzące niewielki dziedziniec wewnętrzny. Murowane z cegły, parterowe z dachami wielospadowymi, kalenicowymi, pokrytymi dachówką ceramiczną. Złożone z trzech części: od wschodu- w części równoległej do karczmy-cztery komórki (w jednej wędzarnia), od południa-lodownia przesklepiona kolebką, od północy wozownia²⁴.

W związku ze złym stanem technicznym karczmy w 2009 roku Gmina Rakszawa wystąpiła z wnioskiem do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Warszawie o skreślenie obiektu z rejestru zabytków. W 2010 roku Gmina otrzymała decyzję odmowną.

Wojewódzki Konserwator Zabytków decyzją nr 22/11 z dnia 9.02.2011r. zezwolił Gminie Rakszawa na sprzedaż nieruchomości oznaczonej jako działka ewid. nr 4367 w Rakszawie o pow. 0,07 ha, na której zlokalizowany jest budynek d. karczmy na tzw. „Rąbanym Gościńcu” objęty wpisem do rejestru zabytków decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nr A-26 z dnia 21.09.2000r. W uzasadnieniu Konserwator wskazał, na fakt, że jak najszybsze pozyskanie właściciela dla Zespołu oraz przystąpienie do zabezpieczenia i remontu budynku d. karczmy wraz z adaptacją do nowej funkcji przy równoczesnym spełnieniu warunków konserwatorskich związanych z realizacją ww. prac stanowi jedyną szansę dla uratowania obiektu przed dalszym niszczeniem i dewastacją. W związku z powyższym Gmina Rakszawa ogłosiła przetarg na sprzedaż karczmy w 2013 roku. Pomimo bonifikaty 90% i wyłonienia wykonawcy oferent odstąpił od umowy z uwagi na warunki konserwatorskie. W 2017 roku Gmina wykonała aktualizację dokumentacji i przystąpi ponownie do wystawienia obiektu na sprzedaż.

DOM NR 1644

wpisany do rejestru zabytków województwa podkarpackiego pod numerem A-1209 z dnia 30.12.2013r. na wniosek prywatnych właścicieli

Dom nr 1644 usytuowany jest w centralnej części Rakszawy, po wschodniej stronie drogi powiatowej. Po przeciwnej stronie drogi, obok skrzyżowania dróg zlokalizowany jest pomnik Wincentego Witosa. Budynek został wzniesiony w 1912 roku przez Franciszka Nowakowskiego, który przybył do Rakszawy ze Stanisławowa i pracował jako główny księgowy w ówczesnej fabryce włókienniczej. Obiekt posiada skromną, ale indywidualną kompozycję wystroju architektonicznego elewacji, która zachowuje zabytkową strukturę, bryłę i rozplanowanie wnętrza z elementami jego wystroju. Budynek nie posiada cech stylowych, ale reprezentuje architekturę o formie ukształtowanej dla murowanej zabudowy wsi Rakszawa, pochodzącej z okresu początku XX w. Rangę tego obiektu podnosi usytuowanie w sąsiedztwie zespołu obiektów przemysłowych jak browar i fabryka włókiennicza, które powstały na terenie Rakszawy na przełomie XIX i XX wieku.

Dom murowany z cegły ceramicznej na cokole, tynkowany, częściowo podpiwniczony od strony północno-wschodniej, parterowy z poddaszem nieużytkowym. Na planie zbliżony do prostokąta, dwutraktowy z gankiem na planie kwadratu od strony ogrodowej.

²⁴ Decyzja Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemysłu z dnia 21.09.2000r. w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków

Pałacyk myśliwski położony centralnie w parku stanowi główny element zespołu budynków tworzących zabudowę w trójkąt. Zbudowany z modrzewiowych płazów, powstał w stylu szwajcarskim o bogatym snycerskim detalu architektonicznym, zachował oryginalny wystrój (m.in. boazerie, ozdobne stropy, piece i kominki, kute balustrady, szafy biblioteczne.) Pałacyk został wzniesiony na rzucie zbliżonym do litery „T”, częściowo dwukondygnacyjny budynek nakryty został konstrukcją złożoną z kilku dwuspadowych dachów. W niej swe miejsca znalazły dekoracyjne kominy

i wieżyczka z obiegającą ją galerijką. Elewacje nieszalowane, naroża odeskowane pionowo w bocznych częściach fasady na osi okien wysunięty okap dachu załamany w dwa trójkątne szczytiki, na wysokości drugiej kondygnacji trzy balkony. Układ wewnątrz nieregularny z reprezentacyjnym holem, z którego na I piętro prowadzą schody lustrzane. Po dziś dzień zachowała się dekoracja architektoniczna pałacu: ażurowe obramowania okien i drzwi naczółki okienne, ozdobne szczyty, balkony, balustrady i okapy dachowe. Wnętrza zdobi bogata stolarka okienna i drzwiowa, boazerie, ozdobne stropy, piece, kominki, kute balustrady, szafy biblioteczne.

Budynek kuchni- usytuowany w północnej części Zespołu. Zbudowany z drewnianych płazów. Założony na rzucie zbliżonym do prostokąta. Bryła budynku składa się z trzech członów nakrytych osobnymi cztero i dwuspadowymi dachami z ozdobnymi kominami. Trzykondygnacyjny w części południowej, dwukondygnacyjny od północy, wschodu i zachodu. Elewacje nieszalowane pomalowane na kolor orzechowy. Narożniki odeskowane pionowo. Ryzalit oszalowany. Dekoracja architektoniczna skromna. Okna i drzwi o uszatyh obramieniach zamkniętą łukiem odcinkowym. W ryzalicie na I piętrze okno z dekoracyjnym ażurowym szczytem snycerskiej roboty.

Lodownia usytuowana obok służbówki po jej zachodniej stronie. Murowana z cegieł, przykryta nasypem ziemnym i odarniowana. Ściana z otworem wejściowym zamkniętym żelaznymi drzwiami, ceglana, nietynkowana zwieńczona łamanym szczytem.

ZESPÓŁ FOLWARCZNY „BRZÓZA” W JULINIE

wpisany do rejestru zabytków nieruchomych pod numerem A-1206 z dnia 14.09.1989r. oraz A-1218 z dnia 8.06.1990r.:

Zespół folwarczny „Brzóza” wchodzi w skład dóbr dawnej Ordynacji Łańcuckiej i stanowi materialny dokument działalności gospodarczej Potockich w swoim majątku.

W skład zespołu wchodzi:

1. budynek folwarczny;
2. rządówka;
3. stodoła, drewn.-mur.;
4. teren dawnego folwarku.

Budynek folwarczny- z 1846 roku, w granicach działki 5/2, obecnie właściciel prywatny. Na planie prostokąta, murowany z cegły. Złożony z parterowej części (użytkowanej pierwotnie jako stajnia) flankowanej dwoma piętrowymi oficynami gospodarczymi. Część parterowa 8-osiowa, poszczególne osie rozczłonkowane liżerami, pośrodku drewniane wrota, okna we wnękach zakończone łukiem segmentowanym. Dach dwuspadowy kryty dachówką ceramiczną. Wysunięty okap wsparty na ozdobnie wyciętych ostatekach belek. Wewnątrz stropy drewniane, belkowane. Oficyny piętrowe kryte dachami wielopołaciowymi. Oficyna zachodnia przebudowana 5-osiowa, wschodnia 3-osiowa z arkadowymi okienkami w poddaszu. Elewacja ozdobiona podziałami ramowymi.

Budynek rządówki- z 1908 roku, w granicach działki 1214/3, obecnie właściciel prywatny. Na planie wielokąta o urozmaiconej ryzalitami bryle. Murowany z cegły, jednokondygnacyjny, częściowo podpiwniczony. Kryty dachem czterospadowym z prowadzonymi dodatkowymi połaciami dwuspadowymi w narożnikach i nad ryzalitami. Elewacja frontowa trzyosiowa z drzwiami wejściowymi pośrodku. Dekoracja architektoniczna w formie poziomych pasów na przemian otynkowanych i wypełnionych czerwoną cegłą. Wewnątrz drzwi drewniane płycinowe, piec z brązowymi kaflami o wzorze nerobarokowym. W piwnicy strop Kleina.

Stodoła- z ok. 1920 roku, w granicach działki 1214/3, obecnie właściciel prywatny. Na planie prostokąta, drewniano-murowana, nakryta dachem dwuspadowym²⁶.

Teren dawnego folwarku- teren stanowi integralną część folwarku „Brzóza”²⁷.

²⁶ Decyzja Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie z dnia 14.09.1989 roku w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków

²⁷ Decyzja Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie z dnia 8.06.1990 roku w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków

Ołtarz boczny pw. Świętej Rodziny (płn.), neobarokowy, k. XIX wieku, drewno polichromowane, pozłacane i posrebrzane. Wym. ok. 450x210 cm. Mensa prostopadłościenna. Predella o wysokości impostów z płycinami, w których są motywy roślinne. W polu głównym zamkniętym łukiem nadwieszony obraz „Święta Rodzina”. Po bokach pilastry o korynckich kapitelach i trzonach z motywem kampanulowych zwisów oraz dwie kolumny o trzonach gładkich i kapitelach korynckich. Proste belkowanie, kierowane nad skórnymi pilastrami i wysuniętymi kolumnami, na prostopadłościennych kostkach motywy wazonów (nad kolumnami). W centrum zwieńczenia motyw snycerski ozdobnego kartusza w obramieniu pseudorocaille, po bokach skośne pilastry ujęte spływami wolutowymi, na osiach wazony o mniejszych proporcjach. Górny brzeg zwieńczenia w formie wąskich wolut faliście wspiętych pośrodku, nad którymi gałka i krzyż łaciński o ramionach zakończonych trójliściem.

Ołtarz boczny pw. Św. Franciszka z Chrystusem Ukrzyżowanym (płd.) neobarokowy, k. XIX wieku, drewno polichromowane, pozłacane i posrebrzane. Wym. ok. 450x210 cm. Struktura ołtarza analogiczna jak w ołtarzu północnym, poz. wyżej. W centrum obraz „Św. Franciszek z Chrystusem Ukrzyżowanym”.

Ołtarz boczny pw. Matki Boskiej Częstochowskiej, neobarok, k. XIX wieku, drewno polichromowane, pozłacane. Wym. ok. 450x310 cm. Mensa prostopadłościenna. Antepedium z motywem symboli Wiary, Nadziei i Miłości. W pasie predelli imposty z płycinami, w których jest snycerski motyw roślinny rozet. Tabernakulum szafkowe, na drzwiczkach płycina z kielichem eucharystycznym. W centrum nastawy obraz „Matka Boża Częstochowska” (deska/olej) w profilowanym obramieniu zamkniętym łukiem falistym nadwieszonym. Postać Matki Bożej w wypukłych reliefowych sukienkach, tło gładkie, srebrne. Po bokach dwie pary kolumn i pilastry z motywem kampanuli. Prosty profilowany gzyms. Zwieńczenie z monogramem „Maria” w promienistej glorii. Po bokach, na osiach kolumn dwa adorujące aniołki siedzące na chmurkach.

Ambona neobarok, k. XIX wieku, drewno polichromowane i pozłacane. Wym. ok. 450x140 cm. Zawieszona przy ścianie w nawie, str. północna. Wejście po schodkach zakręconych od strony ramienia transeptu (kaplicy M. Bożej Częstochowskiej). Balustrada schodów z toczonych tralek. Czteroboczny korpus ze ściętymi narożnikami ujętymi wąskimi pilastrami. U dołu szyszka z mięsistego liścia akantu. Na narożnikach ażurowe motywy roślinne, na ściankach płyciny prostokątne. Na ścianie frontowej tablice moźeszowe. Zaplecek z prostokątną płyciną z chrystogramem. Baldachim czteroboczny ze ściętymi narożnikami, z lambrekinem pod gzymsem, pokryty spłaszczoną kopułą z motywem łusek. W szczycie krzyż łaciński na kuli.

Stacje Drogi Krzyżowej, neorenesans, po 1933 roku, płaskorzeźba-odlew, masa stiukowa, polichromowane, pozłacane. Wym. 110x66 cm. Wewnątrz obramienia półplastyczne wielofigurowe statyczne kompozycje, postacie ubrane w szaty o fałdach miękko układających się. Tła grawerowane w geometryczny wzór, pozłacane. Przy dolnej krawędzi wewnątrz obramienia listwa w formie banderoli o wyciętych w ząb końcach z inskrypcjami-tytułami stacji (pismem blokowym, minuskułą). Obramienie w formie stylizowanej arkady z fryzem o łukach półkolistych, nad którym motywy małych wklęsłych rozetek. Proste belkowanie z ozdobnymi wklęsłymi motywami ornamentu okucioowego. Boki obramienia ujęte pilastrami o trzonach z płycinami wgłębny, przerywanymi płyciną kolistą pośrodku. Na podstawach pod pilastrami płyciny poziome z motywem roślinnym, poniżej zwisy profilowane z motywem miękkich liść akantu. Zwieńczenie ramy w formie przerwanego przyczółka, wewnątrz którego mały wklęsły impost, na którym krzyż o ramionach zakończonych trójlistnie.

pod nr rejestru B-637 z dnia 15.01.2014r. wpisano następujące elementy wyposażenia i wystroju kościoła parafialnego²⁹:

Rzeźba „Matka Boża z Dzieciątkiem”, gotycka, pocz. XVI w., drewno polichromowane, pozłacane, wydrążone od tyłu, wym. ok.110x46 cm. Maria stojąca w pełnej postaci z Dzieciątkiem na prawej ręce. Ciało esowato wygięte. Nogi w kontrapoście z opuszczonym lewym biodrem, łokciem ugiętej lewej ręki i lewym ramieniem. Głowa przechylona w prawą stronę. Na prawej ugiętej i opartej o prawe biodro dłoni trzyma siedzące, nagie Dzieciątko, zwrócone do Marii skrzętem tułowia. W lewej ręce Jezus trzyma jabłko, prawą dłonią wskazując na owoc. Maria ubrana w suknie o szerokich płaskich fałdach i płaszcz zapięty pod szyją z szeroką półkolistą kryzą. Fałdy płaszczka o bogato zróżnicowanym układzie, na przodzie na wysokości kolana wywinięte podszewki w formie ucha i załamanie w kierunku pionowym. Spod prawej dłoni skośna poprzeczna szeroka fałda płaszczka skierowana poniżej lewego biodra, rozszerzająca się i wywinięta. Na głowie Marii nałożona metalowa liściasta korona. Twarz an face o pełnych policzkach, miękkich rysach, wysokim czole, wysoko zaznaczonej brodzie. Włosy falujące, gęste, długie opadające na oba ramiona i plecy. Na odwrocie rzeźby, wokół postaci Marii wydrążone gniazda do mocowania promienistej glorii.

Rzeźba „Św. Anna Samotrzecia”, gotycka, pocz. XVI w. drewno polichromowane, pozłacane wydrążone od tyłu, wym. ok.110x46 cm. Św. Anna stojąca w owalnej, wypukłej podstawie, w pełnej postaci, trzymająca na prawej ręce nagie Dzieciątko Jezus, po jej lewej stronie stojąca i przytulająca się Maria w wieku kilkunastu lat. Św. Anna ubrana w suknię, na ramionach płaszcz o bogatym, miękkim udrapowaniu, na głowie chusta opadająca na ramiona, podwiązana pod szyją. Maria z długimi rozpuszczonymi włosami ubrana w sukienkę z półkolista, szeroka i gładką kryzą wokół małego dekoltu i długimi wąskimi rękawami. Dłonie Marii złożone modlitewnie. Dzieciątko w lewej ręce trzyma jabłko, w geście podawania go Marii, prawa rączka wskazuje na nią. Rysy twarzy wszystkich postaci o wydatnych policzkach, małych zaokrąglonych nosach, drobnych ustach i wysokich czołach, twarze lekko uśmiechnięte.

4.3.3. Wpisanie zabytku na Listę Skarbów Dziedzictwa

Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego, zaliczany do jednej z kategorii, o których mowa w art. 64 ust. 1 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

Na terenie gminy Rakszawa nie występują obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

W Polsce na Liście Skarbów Dziedzictwa obecnie znajduje się 14 obiektów³⁰:

1. Stare Miasto w Krakowie
2. Królewskie Kopalnie Soli w Wieliczce i Bochni
3. Auschwitz-Birkenau. Niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny i zagłady (1940-1945)

²⁹ Decyzja Nr B-637 Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu z dnia 15.01.2014r.

³⁰ <http://www.unesco.pl/?id=290>, z dnia 30.03.2017r.

4.3.6. Ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami powinna zostać uwzględniona m.in. przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (art. 18 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami), a także decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (art. 19 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) powinna zostać uwzględniona w szczególności ochrona:

1. zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
2. innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
3. parków kulturowych.

W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę (art. 19 ust. 1 a ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami):

1. zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
2. innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

Gmina Rakszawa posiada częściowy **Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego**.

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego pod tereny produkcyjno – usługowe „Browar” w miejscowości Rakszawa, gmina Rakszawa - część 1A został przyjęty Uchwałą nr X/46/2015 Rady Gminy Rakszawa z dnia 30 lipca 2015r. Plan obejmuje obszar o powierzchni około 32,52 ha, w miejscowości Rakszawa, położony w centralnej części miejscowości Rakszawa, po zachodniej stronie drogi powiatowej.

W *Miejscowym Planie* (§7, §13, §16, §17) ustalono następujące zasady ochrony zabytków i dóbr kultury poprzez wyznaczenie:

- 1) strefy ochrony konserwatorskiej B zachowanych zabytkowych zabudowań dawnej fabryki włókienniczej;
 - zakazuje się wyburzania budynku;
 - nakazuje się remont budynku przy uwzględnieniu odtworzenia pierwotnego wystroju elewacji budynku.
- 2) strefy ochrony ekspozycji widokowej E dla budynku willi dyrektora;
 - zakazuje się lokalizacji nowej zabudowy kubaturowej;
 - zakazuje się nasadzeń zielenią wysoką;
 - zakazuje się stosowania ogrodzeń z murów pełnych oraz o wysokości powyżej 1,5 m.
- 3) ochrony zabytkowego budynku mieszkalnego (nr dz. ewid. gr. 6433/2 nr domu 345)
 - zakazuje się wyburzania budynku;
 - nakazuje się remont budynku przy uwzględnieniu odtworzenia pierwotnego wystroju elewacji budynku.

- **Strefa B2** obejmuje fragment lasu Brzeźnik z ciągiem pięciu stawów połączonych groblami.
- **Strefa B3** obejmuje teren zabudowany w centralnej części wsi, w sąsiedztwie browaru.

Strefa „E” ochrony ekspozycji obiektów zabytkowych. Strefa ta dotyczy terenów stanowiących zabezpieczenie właściwego ekspozowania zespołów i obiektów zabytkowych.

- **Strefa E1** obejmuje obszar ekspozycji widokowej na leśniczówkę we wsi Wydrze.

Strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego, dotyczy obszaru bezpośrednio związanego z układem historycznym znajdującego się w jego otoczeniu. Na wyznaczonym obszarze ochronie podlegają: układy przestrzenne zabudowy wsi, układ drożny i ciągi piesze, ukształtowanie terenu (cieki wodne, skarpy, zieleń), układ działek siedliskowych.

- **Strefa K1** obejmuje obszary wsi Wydrze. Obejmuje tereny zabudowane wsi wraz z układem łąnowym pól oraz układem komunikacyjnym oraz zespołem pałacowym w Julinie i zespołem leśniczówki w Wydrzu.
- **Strefa K2** obejmuje teren wsi Rakszawa wraz z przysiółkami: Rakszawa Kąty, Dymarka, Kościelne, Basakówka, Bieleckówka. W obrębie strefy znajdują się tereny zabudowane wsi wraz z układem łąnowym pól i układem komunikacyjnym.
- **Strefa K3** obejmuje obszar wsi Węgliska. W obrębie strefy znajdują się tereny zabudowane wsi wraz z układem łąnowym pól i układem komunikacyjnym.
- **Strefa K4** obejmuje teren dawnego folwarku w Julinie (*wpisany do rejestru zabytków nieruchomości pod numerem A-1206 z dnia 14.09.1989r. oraz A-1218 z dnia 8.06.1990r.*)

Za główne kierunki ochrony środowiska kulturowego w zagospodarowaniu przestrzennym przyjęto m.in.:

1. Ochronę krajobrazu kulturowego gminy; ogólnego charakteru zabudowy, sposobu zagospodarowania i użytkowania terenu;
2. Ochronę zabytkowych zespołów: pałacowego, folwarcznych, kościelnego i centrum wsi Rakszawa, oraz leśniczówek, cmentarzy, krzyży przydrożnych i kapliczek;
3. Zachowanie elementów krajobrazu naturalnego; ukształtowania terenu, zieleni, cieków, oczek i zbiorników wodnych;

Za główne kierunki ochrony środowiska w zagospodarowaniu przestrzennym przyjęto m.in.:

1. czynną ochronę obszaru węzłowego, ciągów i korytarzy ekologicznych przed zainwestowaniem mogącym pogorszyć stan środowiska naturalnego;
2. nie dopuszczanie do zabudowywania terenów zalewowych.

W celu zapewnienia realizacji tych kierunków uznano przestrzeganie zasad ochrony:

1. Rezerwatu florystycznego częściowego Wydrze utworzonego Zarządzeniem MliPD z 22.07.1983r. (MP Nr 16 poz. 91);
2. Brzóznińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu zgodnie z Rozporządzeniem Nr 35/92 Wojewody Rzeszowskiego z dnia 14.07.1992r.;
3. Obszaru Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 425 Dębica – Stalowa Wola – Rzeszów;
4. Drzew stanowiących pomniki przyrody ujętych w rejestrze pomników przyrody;
5. Pozostałości parków podworskich i folwarcznych.

Poza obszarem już zainwestowanym na dalszym planie widokowym wyjątkowo dopuszcza się możliwość lokalizacji obiektów parterowych, o małej kubaturze z dachami tradycyjnymi 2-lub 4-spadowymi, symetrycznymi, pokrytymi dachówką ceramiczną lub materiałem dachówkopodobnym. Budynki o dużej powierzchni zabudowy (pow. 150m²) oraz wysokości ponad 7,5 m nad poziomem terenu wymagają uzgodnienia z Konserwatorem Zabytków.

Punkty widokowe:

1. Punkt widokowy we wsi Wydrze ze wzgórza przy drodze polnej Julin-Wydrze na Zespół Folwarczny w Julinie;
2. Punkt widokowy z drogi Rakszawa-Wydrze na Zespół Leśniczówki na Wydrzu;
3. Punkt widokowy z drogi Węgliska-Rakszawa na zabudowę Rakszawy Środkowej;
4. Oś widokowa z drogi głównej przez Rakszawę na Kościół Parafialny;
5. Oś widokowa z drogi bocznej przez przysiółki Basakówka-Kościelne na Kościół Parafialny;
6. Ciąg widokowy z drogi bocznej przez przysiółki Basakówka-Kościelne na zabudowę Rakszawy Środkowej;
7. Punkt widokowy ze skrzyżowania dróg przy kościele na zespół kościelny w Rakszawie;
8. Punkt widokowy w Rakszawie z drogi Rakszawa-Wydrze na budynek dawnej Karczmy na tzw. „Rąbanym Gościńcu”.

Obiekty dysharmonizujące z otoczeniem

Na terenie gminy, w jej poszczególnych miejscowościach zarówno na obszarach objętych ochroną konserwatorską jak i na pozostałych terenach powstało w ostatnich latach wiele obiektów dysharmonizujących z dotychczasową, tradycyjną architekturą, nie wkomponowanych w otaczający je krajobraz. Architektura pozostałych obiektów winna być tak skorygowana w czasie najbliższego remontu, aby dostosować ją do tradycyjnych rozwiązań (m.in. poprzez przykrycie ich symetrycznymi dachami połaciowymi, zastosowanie odpowiedniego detalu architektonicznego, podziałów elewacji i odpowiedniej jej kolorystyki). W przypadku, gdy taka korekta jest niemożliwa do wykonania (istniejący, nietradycyjny dach, zbyt duża kubatura) należy zasłonić wysoką zielenią.

Cmentarze

Krajobraz wiejskich cmentarzy zmienił się w ciągu kilkudziesięciu lat; zniknęły drewniane i żeliwne krzyże, kostnice, usunięto starodrzew, którym obsadzone były aleje i granice. Z tych względów konieczne jest objęcie ochroną konserwatorską całego cmentarza w Rakszawie oraz wybranych kwater, posiadających nagrobki o wartościach artystycznych, historycznych, kaplice grobowe oraz starodrzew, jako wyodrębniona zabytkowa część, z pozostawieniem pozostałego terenu do dalszego użytkowania (pochówku).

Powyżej zostały zasygnalizowane tylko niektóre wytyczne i postulaty konserwatorskie. Obszerny ich zapis znajduje się w opracowanym w 2001r. przez Violetę i Adama Błotko *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Rakszawa. Uwarunkowania kulturowe.*

W Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Rakszawa ujętych zostało łącznie 110 obiektów, których wykaz znajduje się w następujących załącznikach:

Załącznik nr 1: Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Załącznik nr 2: Zabytki nieruchome z terenu gminy Rakszawa nie wpisane do rejestru zabytków.

Załącznik nr 3: Zabytki archeologiczne z terenu gminy Rakszawa nie wpisane do rejestru zabytków.

5. Zestawienie celów priorytetowych, kierunków działań i zadań do realizacji

5.1. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza SWOT

Mocnymi, słabymi stronami wynikającymi ze stanu dziedzictwa kulturowego gminy i regionu są:

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Walory przyrodnicze i turystyczne, zróżnicowanie terenu pod względem przyrodniczym i krajobrazowym - Wzrost zainteresowania wypoczynkiem na wsi, rozwój agroturystyki i turystyki tematycznych zainteresowań - Rosnące zapotrzebowanie na tradycyjne, lokalne oraz ekologiczne produkty żywnościowe - Dobre warunki do rozwoju turystyki - Obiekty wartościowo kulturowe i zabytkowy układ przestrzenny wsi - Aktywność społeczna w obszarze kultury - Liczne imprezy kulturalne - Dobry stan środowiska naturalnego - Szlaki turystyczne - Tradycje rzemiosła ludowego - Planowane trasy rowerowe 	<ul style="list-style-type: none"> - Niewystarczające środki budżetowe gminy - Niedostateczne oznakowanie obiektów wpisanych do rejestru zabytków - Niezadawalający stan techniczny zabytków - Duża liczba nieużytkowanych i niszczących obiektów zabytkowych - Niewystarczająca świadomość społeczna o konieczności należytej opieki nad zabytkami - Niewystarczająca promocja obiektów zabytkowych i wykorzystanie dóbr kultury dla rozwoju turystyki

Szanse i zagrożenia wynikające z analizy otoczenia zewnętrznego dla opieki nad zabytkami są:

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - Położenie w bezpośredniej bliskości miasta Łańcuta oraz częściowo na obszarze Brzozniańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu - Korzystne warunki dla rozwoju turystyki z wszechstronnym wykorzystaniem zasobu i wartości dziedzictwa i krajobrazu kulturowego - Dogodne szlaki drogowe - Wzbogacenie szlaków turystycznych o miejsca i obiekty zabytkowe 	<ul style="list-style-type: none"> - Niewystarczające środki na renowację zabytkowych obiektów - Silna konkurencja na rynku turystyki w regionie - Niewystarczająca świadomość wartości zasobów kulturalnych - Samowolne działania na zabytkach bez uzgodnień konserwatorskich

5.2.2. Kierunki działań i zadania programu opieki nad zabytkami

Opieka nad zabytkami stanowi jeden z obszarów działania dla władz lokalnych. Jako kierunki działań i zadania realizacji *Programu* w ramach przyjętych priorytetów uznano:

- 1. Prowadzenie Gminnej Ewidencji Zabytków;**
 - bieżąca aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków w formie papierowej i elektronicznej
 - w porozumieniu z WUOZ Delegatura w Rzeszowie wyłączenie z GEZ obiektów nieistniejących oraz przekształconych, które utraciły wartości zabytkowe
 - w porozumieniu z WUOZ Delegatura w Rzeszowie włączanie obiektów do GEZ
- 2. Uwzględnienie ochrony obiektów zabytkowych w *Studium Uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rakszawa*;**
 - realizacja wytycznych konserwatorskich określonych w *Studium Uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rakszawa* ze szczególnym uwzględnieniem zaleceń w wyznaczonych strefach ochrony konserwatorskiej.
- 3. Uwzględnienie ochrony obiektów zabytkowych w Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego**
 - realizacja wytycznych konserwatorskich określonych w *Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego* ze szczególnym uwzględnieniem zaleceń w wyznaczonych strefach ochrony konserwatorskiej.
- 4. Ochronę i odnowę obiektów znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków;**
 - przeгляд stanu obiektów
 - współpraca z wojewódzkimi służbami ochrony zabytków w przypadku realizacji prac budowlanych przy obiektach podlegających ochronie konserwatorskiej
 - wspieranie działań zmierzających do powstrzymania procesu niszczenia oraz działań ratunkowych w stosunku do obiektów zabytkowych o dużych walorach architektonicznych lub historycznych
 - wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami m.in. poprzez podejmowanie działań zmierzających do pozyskania środków zewnętrznych na działania konserwatorsko-remontowe przy obiektach zabytkowych
- 5. Promocje i popularyzacje dziedzictwa kulturowego;**
 - przeгляд istniejącego systemu oznakowania zabytków na terenie gminy
 - uzupełnienie oznakowania zabytków na terenie gminy: tablice, plansze, mapy
 - realizacja tras rowerowych wraz z tablicami informacyjnymi o obiektach zabytkowych
 - prowadzenie i aktualizacja zakładki o zabytkach na stronie internetowej gminy
 - popularyzacja dziedzictwa kulturowego w prasie i innych mediach
- 6. Edukacje w zakresie ochrony dóbr kultury;**
 - informowanie właścicieli prywatnych o możliwościach pozyskania środków finansowych na odnowę zabytków
 - wspieraniu inicjatyw mających na celu edukowanie społeczeństwa, zwłaszcza dzieci i młodzieży na rzecz ochrony dziedzictwa, ze szczególnym uwzględnieniem tradycji lokalnych
 - udział w konkursach w ww. zakresie
- 7. Wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego;**
 - budowaniu klimatu społecznego zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony zabytków odczytywanych jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości, tradycji, wiedzy o sposobie życia i pracy przodków;
 - gromadzenie materiałów archiwalnych dotyczących Gminy Rakszawa

Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.

Zgodnie z art. 73 ustawy osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku.

Zgodnie z art. 74 ustawy dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:

- 1) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest ten minister;
- 2) wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

Zgodnie z art. 81 w trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. W dniu 15 stycznia 2013 roku Rada Gminy Rakszawa podjęła uchwałę Nr XXIX/133/13 w sprawie zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

Uchwała określa:

- warunki ubiegania się o dotację na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków;
- rodzaj danych i informacji, które należy zawrzeć we wniosku o dotację;
- tryb postępowania z wnioskiem o udzielenie dotacji;
- postanowienia, jakie winna zawierać umowa o udzielenie dotacji;
- zasady rozliczania, kontroli wykorzystania i zwrotu dotacji;
- sposób ewidencjonowania i upowszechniania informacji o udzielonych dotacjach.

Poniżej przedstawiono możliwe źródła finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku. Zasadne jest sprawdzenie możliwości ubiegania się o wsparcie w instytutach każdorazowo przed złożeniem wniosku.

Możliwości pozyskania środków finansowych na zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami z:

- 1) budżetu Gminy Rakszawa mogą być udzielane dotacje celowe na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, jeżeli zabytek znajduje się na stałe na obszarze Gminy Rakszawa.

Wnioski o udzielenie dotacji kieruje się do Wójta Gminy Rakszawa w terminie przez niego wyznaczonym i ogłoszonym w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy (*Uchwała Nr XXIX/133/13 z dnia 15 stycznia 2013 roku Rady Gminy Rakszawa w sprawie zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków*).

- 2) Rady Powiatów (budżet powiatów);
- 3) Sejmik Województwa (budżet województwa);

Bibliografia

Akty prawne:

1. Ustawa z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014r., poz. 1446 z późn. zm.)
2. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 446 ze zm.)
3. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2016r., poz. 778 z późn. zm.),
4. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2016 r., poz. 290 z późn. zm.),
5. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2017 r., poz. 519),
6. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r., poz. 2134 z późn. zm.),
7. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2016 r., poz. 2147 z późn. zm.),
8. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2001r., nr 13, poz. 123 z późn. zm.),
9. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2016 r., poz. 1817 z późn. zm.),
10. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2012 r., poz. 987 z późn. zm.),
11. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012, poz. 642 z późn. zm.),
12. Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2016 r., poz. 1506 z późn. zm.),
13. Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 roku, w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r., nr 113, poz. 661),
14. Decyzja Nr A-433 Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu z dnia 14.10.2010r. w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków,
15. Decyzja Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16.09.2010r.
16. Decyzja Nr A-26 Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu z dnia 21.09.2000r. w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków;
17. Decyzja Nr A-1022 Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Rzeszowie z dnia 26.06.1979 roku w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków;
18. Decyzja Nr 1206 Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Rzeszowie z dnia 14.09.1989 roku w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków;
19. Decyzja Nr A-1218 Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Rzeszowie z dnia 8.06.1990 roku w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków;
20. Decyzja Nr B-399 Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu z dnia 2.03.2011r. w sprawie wpisania do rejestru zabytków ruchomych;
21. Decyzja Nr A-1209 Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu z dnia 30.12.2013r. w sprawie wpisania do rejestru zabytków nieruchomych;
22. Decyzja Nr B-637 Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu z dnia 15.01.2014r. w sprawie wpisania do rejestru zabytków ruchomych;

Załączniki:

Załącznik nr 1:

Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków

ZABYTKI NIERUCHOME WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW					
Lp.	Miejscowość	Obiekt / zespół obiektów	Numer rejestru	Data wpisu	Nr ewidencyjny działek
1	Rakszawa	Zespół kościoła parafialnego pw. Podwyższenia Krzyża Św. w Rakszawie 1) Kościół parafialnego pw. Podwyższenia Krzyża Św. 2) Dzwonnica	A-433	14.10.2010 r.	dz. nr ewid. 5893
2	Rakszawa	Karczma na tzw. „Rąbanym Gościńcu” 1) Karczma 2) Budynek gospodarczy	A-26	21.09.2000 r.	dz. nr ewid. 4367
3	Rakszawa	Dom nr 1644	A-1209	30.12.2013 r.	dz. nr ewid. 7038/1
4	Wydrze	Dawny Zespół Myśliwski Julin 1) pałacyk myśliwski, drewn. 2) służbówka, drewn. 3) kuchnia, drewn. 4) lodownia, drewn. 5) park 6) aleja modrzewiowa	A-841	26.06.1979 r. 16.12.1996r. 19.10.2007r.	dz. nr ewid. 5/13, 5/14, 1214, 1211, 1196
5	Wydrze	Zespół folwarczny „Brzóza” w Julinie 1) budynek folwarczny, 2) rządówka, 3) stodoła, drewn.-mur.,	A-1206 A-1218	14.09.1989 r. 8.06.1990 r.	dz. nr ewid. 5/2, 5/4, 1214/1, 1214/2, 1214/3
6	Wydrze	Teren dawnego folwarku „Brzóza” w Julinie	A-1218	8.06.1990 r.	dz. nr ewid. 5/2, 5/4, 5/3, 1214/1, 1214/2, 1214/3
7	Wydrze	Kapliczka	A-243	15.01.2008 r.	dz. nr ewid. 5/4

wg stanu na dzień 31.03.2017r

Lp.	Lokalizacja	Obiekt / zespół obiektów	Material	Datowanie	Nr ewid. działki
34.	Rakszawa	Stodoła nr 1506	drewniany	1900 r.	6691/1
35.	Rakszawa	Dom nr 1626	murowany	1957 r.	7174/1
36.	Rakszawa	Fabryka włókiennicza-willa dyrektora	murowany	1907 r.	6637/8
37.	Rakszawa	Młyn wodny	drewniany	1949 r.	7579/4
38.	Wydrze	Ujęcie wody w zespole pałacyku myśliwskiego	murowany	1880 r.	5/8
39.	Wydrze	Leśniczówka w zespole leśniczówki	murowana	1907 r.	1207
40.	Wydrze	Susznarnia w zespole leśniczówki	murowana	1907 r.	1207
41.	Wydrze	Budynek gospodarczy w zespole leśniczówki	drewniana	1907 r.	1207
42.	Wydrze	Gajówka w zespole leśniczówki	murowana	1968 r.	1229/2
43.	Wydrze	Gajówka "Marysin"	drewniana	1960 r.	1166/1
44.	Wydrze	Gajówka nr 271	drewniana	1920 r.	1200/2
45.	Wydrze	Krzyż	murowany	1932 r.	144
46.	Wydrze	Kaplica	murowana	1959 r.	644
47.	Wydrze	Kapliczka szafkowa	drewniana	początek XX w.	1183
48.	Wydrze	Głaz	nie dotyczy	1941 r.	1183
49.	Wydrze	Dom nr 56	drewniany	1959 r.	333
50.	Wydrze	Stodoła nr 56	drewniana	1959 r.	333
51.	Wydrze	Obora nr 56	drewniana	1959 r.	333
52.	Węgliska	Figura Chrystusa Frasobliwego	drewniana	pocz. XX w.	195/13
53.	Węgliska	Krzyż	drewniany	po 1900 r.	860/4
54.	Węgliska	Szkoła Podstawowa	murowana	1970 r.	194/1

wg stanu na dzień 31.03.2017r.

Lp.	Lokalizacja	Numer stanowiska w miejscowości	Obszar AZP / numer stanowiska na obszarze AZP	Typ stanowiska	Chronologia
31.	Rakszawa	31	100-78/18	Ślad osadnictwa	Kultura trzciniecka
32.	Rakszawa	32	100-78/19	Obozowisko	Epoka kamienia
33.	Rakszawa	33	100-78/20	Ślad osadnictwa	Mezolit
34.	Rakszawa	34	100-78/21	Ślad osadnictwa	Kultura nieokreślona
35.	Węgliska	1	100-78/23	Osada	Kultura mierzanowicka
36.	Węgliska	2	100-78/24	Ślad osadnictwa	Kultura nieokreślona
37.	Węgliska	3	100-78/25	Ślad osadnictwa	Kultura nieokreślona
38.	Węgliska	4	100-78/26	Ślad osadnictwa	Kultura nieokreślona
39.	Węgliska	5	100-78/27	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia
40.	Węgliska	6	100-78/28	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia
41.	Węgliska	7	100-78/29	Osada	Kultura nieokreślona
42.	Wydrze	1	99-79/1	Obozowisko	Mezolit
43.	Wydrze	2	99-79/2	Ślad osadnictwa	Neolit
44.	Wydrze	3	100-79/12	Ślad osadnictwa	Kultura nieokreślona
45.	Wydrze	4	100-79/13	Osada	Kultura pucharów lejkowatych
46.	Wydrze	5	100-79/14	Ślad osadnictwa	Kultura nieokreślona
47.	Wydrze	6	99-79/16	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia
48.	Wydrze	7	99-79/17	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia
49.	Wydrze	8	99-79/18	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia

(wg stanu marzec 2017r).

Wykaz skrótów:
AZP- Archeologiczne Zdjęcie Polski